

13. Pro zastosowania sudamy mizhnarodnyh dohovoriv Ukrainy pry zdiisnenni pravosuddia: postanova Plenumu Vyschogo spetsializovanogo sudu Ukrainy z rozhladiu tsyvilnyh i kryminalnyh sprav vid 19.12.2014 No. 13 [On the application by courts of international treaties of Ukraine in the administration of justice: resolution of the Plenary of the Supreme Specialized Court of Ukraine for Civil and Criminal Cases of December 19, 2014 No. 13]. Retrieved March 12, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14#Text> [in Ukrainian].
14. Smyrnova, K.V. (2015). Pravovyi poriadok konkurentsii v Yevropeiskomu Soiuzi (novitni tendentsii rozvytky) [Legal procedure of competition in the European Union (latest development trends): doctoral dissertation on Law: 12.00.11. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv. 499 p. [in Ukrainian].
15. Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania v Ayuntamiento de Getafe (2017). Case No. C-74/16. Retrieved March 12, 2021, from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0074>
16. Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax (2006). *Official Journal*, L 347, 11 December, pp. 1–118. Retrieved March 12, 2021, from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0112&from=EN>

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.1.24>

PODSTAWY ORGANIZACYJNO-PRAWNE ZABEZPIECZENIA INFORMACJI JEDNOLITEGO PAŃSTWOWEGO SYSTEMU OBRONY CYWILNEJ

Serhii Yeremenko

*kandydat nauk technicznych, docent, pułkownik Służby Obrony Cywilnej,
Zastępca Kierownika ds. Dydaktycznych Instytutu Administracji Publicznej i Badań Naukowych
w zakresie Obrony Cywilnej
ORCID ID: 0000-0003-3685-4713
e-mail: kopan_a@ukr.net*

Adnotacja. Regulacja sfery społecznej jest jedną z głównych funkcji państwa. W sferze społecznej państwa obrona cywilna ma dwie funkcje – ideologiczną i pragmatyczną.

Działalność informacyjna jest uważana za niezbędny element organizacji administracji publicznej w zakresie obrony cywilnej, która stanowi pracę kadry kierowniczej i specjalistów: działalność ta jest uważana za element pracy Państwowej Służby Ukrainy ds. Sytuacji Kryzysowych; centralnych i lokalnych władz wykonawczych, organów wykonawczych rad, których działalność jest związana z organizacją i realizacją działań w sprawach obrony cywilnej, co łącznie stanowi jeden państwowy system obrony cywilnej.

Ujawniono główne podejścia do rozwiązywania problemów poprawy zarządzania jednolitym państwowym systemem obrony cywilnej, jego zabezpieczeniem informacyjno-prawnym. Podkreślono pilność potrzeby poprawy mechanizmów regulacji organizacyjnych i prawnych w tym zakresie, udowodniono potrzebę nadania priorytetu procesom informatyzacji zarządzania w celu zapewnienia obrony cywilnej na Ukrainie.

Słowa kluczowe: regulacja prawna, jednolity państwowy system obrony cywilnej, polityka publiczna, działalność informacyjna, administracja publiczna.

ORGANIZATIONAL AND LEGAL BASIS OF INFORMATION SUPPORT OF THE UNIFIED STATE CIVIL PROTECTION SYSTEM

Serhii Yeremenko

*PhD in Engineering Sciences, Associate Professor, Colonel of Civil Protection Service,
Deputy Head for Educational Work
Institute of Public Administration and Research in Civil Protection (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-3685-4713
e-mail: kopan_a@ukr.net*

Abstract. Regulation of the social sphere is one of the main functions of the state. In the social sphere of the state, civil protection has two functions – ideological and pragmatic.

Information activity is considered as a necessary component of the organization of public administration in the field of civil protection, a component of the work of management and specialists: This activity is considered as a component of the State Emergency Service of Ukraine; central and local executive bodies, executive bodies of councils, the activities of which are related to the organization and implementation of measures on civil protection, which together constitute the Unified State Civil Protection System.

The main approaches to solving the problems of improving the management of the Unified State Civil Protection System, its information and legal support are revealed. The urgency of the need to improve the mechanisms of organizational and legal regulation in this area is highlighted, the necessity to give priority to the processes of informatization of management in the field of civil protection in Ukraine is proved.

Key words: legal regulation, the Unified State Civil Protection System, state policy, information activity, public administration.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Сергій Єременко

*кандидат технічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту,
заступник начальника з навчальної роботи*

Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-3685-4713

e-mail: kopan_a@ukr.net

Анотація. Регулювання соціальної сфери є однією з головних функцій держави. У соціальній сфері держави цивільний захист має дві функції – ідеологічну і прагматичну.

Інформаційну діяльність розглянуто як необхідну складову частину організації державного управління у сфері цивільного захисту, роботи керівного складу та фахівців: Ця діяльність розглядається як складник роботи Державної служби України з надзвичайних ситуацій, центральних і місцевих органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів із питань цивільного захисту, що в сукупності утворює єдину державну систему цивільного захисту.

Розкрито основні підходи до розв'язання проблем підвищення управління єдиною державною системою цивільного захисту, її інформаційно-правового забезпечення. Висвітлено актуальність потреби вдосконалення механізмів організаційно-правового регулювання в цій сфері, доведено необхідність надання пріоритетності процесам інформатизації управління у справі забезпечення цивільного захисту в Україні.

Ключові слова: правове регулювання, Єдина державна система цивільного захисту, державна політика, інформаційна діяльність, державне управління.

Вступ. Розглядаючи питання державного управління у сфері цивільного захисту, необхідно звернутися до невирішених питань щодо функціонування єдиного центру моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій, а також незадовільного рівня організації роботи з боку відповідних державних органів щодо отримання інформації про дотримання вимог правил пожежної та техногенної безпеки, правил безпеки усіма категоріями громадян, від чого залежить проведення відповідними органами виконавчої влади та керівниками підприємств, установ та організацій ефективної профілактичної роботи, планове відновлення основних фондів і мереж комунального господарства (систем життєзабезпечення).

Дослідженню проблематики правового регулювання забезпечення природно-техногенної безпеки увагу приділяли такі вітчизняні науковці, як Ю.Ю. Азаров, А.В. Басов, А.І. Берлач, Л.А. Жукова, С.С. Засулько, В.К. Колпаков, С.Ф. Константінов, О.В. Копан, С.О. Кузніченко, О.В. Кузьменко, О.О. Труш, А.Г. Чубенко та ін. Водночас поза увагою дослідників залишився такий важливий аспект проблематики реалізації функції цивільного захисту, як інформаційна безпека в умовах надзвичайних ситуацій, а також питання її законодавчого та організаційного забезпечення. Разом із тим дослідженням інформаційно-правових засад ЄДСЦЗ крізь призму вивчення інформаційного законодавства (права), практики його застосування, вирішення проблеми вдосконалення інформаційно-правових відносин в аспекті правоохоронної діяльності, регулятивної та охоронної функції, захисту інформаційних прав від протиправних посягань у сфері цивільного захисту, що зумовлені низкою обставин соціально-політичного, правового та організаційного характеру, ці вчені не займалися.

Метою статті є вдосконалення механізму інформаційно-правового забезпечення функціонування Єдиної державної системи цивільного захисту.

Основна частина. Сучасний стан техногенної та природної безпеки, незважаючи на порівняну стабільність, негативно впливає на соціально-економічний розвиток нашої держави, а за деякими позиціями становить загрозу національній безпеці України у сфері цивільного захисту. У зв'язку з цим проблема захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій різного характеру є актуальною, а її розв'язання залишається одним із пріоритетних напрямів роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Отже, основними цільовими напрямками, які мають реалізовувати органи виконавчої влади з питань цивільного захисту, мають бути:

- організація та здійснення запобіжних заходів (цілеспрямована робота щодо повного й комплексного виконання основних заходів захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій);

- запровадження в Україні процесів управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, розроблення у відповідних галузях карт ризиків і небезпек виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, планів управління такими ризиками;

- підвищення відповідальності суб'єктів господарювання, організацій, що експлуатують потенційно небезпечні машини, механізми, устаткування, та відповідних органів державного нагляду і контролю за техногенною, пожежною, екологічною, санітарною та епідемічною безпекою;

- підтримання в постійній готовності органів управління цивільного захисту (Постанова Кабінету Міністрів України, 2014), сил і засобів до оперативного реагування на загрози виникнення надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків;

- удосконалення процесів реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та інші небезпечні події;
- розвиток сил цивільного захисту;
- підвищення культури безпеки життєдіяльності населення країни.

Аксіоматичним є те, що без інформаційного забезпечення неможливо здійснювати діяльність, пов'язану з організацією управління будь-якою системою, зокрема Єдиною державною системою цивільного захисту. Від цього залежить ефективність як її функціонування загалом, так і окремих органів, на які покладено завдання у сфері державного управління.

Постійно діючі органи управління цивільного захисту – це Кабінет Міністрів України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій та її територіальні органи, інші органи виконавчої влади, що створюють функціональні підсистеми та структурні підрозділи з питань цивільного захисту у складі їх апаратів, обласні і Київська міська державні адміністрації та структурні підрозділи з питань цивільного захисту у складі їх апаратів, районні державні адміністрації, виконавчі органи міських рад і підрозділи з питань цивільного захисту в їх складі, керівні органи підприємств, установ та організацій.

Процес усвідомлення змісту цивільного захисту в системі державного управління зумовлюється потребою врахування необхідності використання процедури диференціації цілого на частини та елементи. Система держави не зводиться до своїх елементів, вона не детермінується однозначно тими чи іншими елементами. Самі елементи детермінуються державою, і в її межах вони дістають пояснення і визначення. Держава являє собою органічну, а не механічну єдність. Таким чином, держава сприймається як категорія, що фіксує спеціалізовані елементи, від яких залежить зміст державного управління, а також як система, яка визначає функціональну єдність спеціалізованих елементів цивільного захисту. На рівні цілого функції держави розподіляються між складниками цієї системи. Своєю чергою наявні підсистеми прилаштовуються до характеру її функціонування, тобто до системи державного управління. Зміст цієї тези логічно поширити і на систему управління у сфері цивільного захисту, позначивши її як політику цивільного захисту. Політика характеризує державу у вигляді цілого, віддаючи їй перевагу у співвідношенні різновидів соціальних систем. Вивченням розгляду політики для пошуку засобів влаштування суспільства, за можливості раціонального, займалися ще Ксенофонт, Платон і Аристотель. Вони розглядали державу як засіб забезпечення і здійснення щастя громадян, бачили в погодженості закону і права, політики і етики шлях, який веде до загальнодержавної мети. На думку Аристотеля, призначення держави міститься, головним чином у тому, щоб вдало погодити природно переплетені інтереси особистості й суспільства. Філософ оцінював державу як природний закономірний продукт. Держава як конгломерат суспільних молекул – настільки ж необхідний продукт природного розвитку людини, який відповідає законам розвитку організму з відомими визначеними функціями (Аристотель, 2020).

Нині, спираючись на принцип системності, можна зазначити, що цілісність системи державного управління у сфері цивільного захисту підтримується підсистемами. Однак, долаючи внутрішні протиріччя, вони спроможні забезпечити функціонування системи лише на початковому етапі її існування. Розвиток державної системи пов'язаний із пошуком більш усталених форм, які спроможні розв'язувати вирішувати раніше накопичені протиріччя. Цивільний захист є тією системою, яка сприяє розвитку цілісної системи, тобто держави. Цілісність передбачає існування реально інтегрованих елементів. Виникнення системи цивільного захисту як цілісного державного створення свідчить лише про те, що інтеграція її елементів і зв'язок між ними стають провідним процесом, який превалює порівняно з процесом диференціації. Цивільний захист являє собою сукупність таких елементів, які несуть у державній системі виключно функціональне навантаження, займаючи в ній місце, продиктоване необхідністю існування дієвої держави.

Загрозою для існування цілісної системи є наявність слабких зв'язків системи цивільного захисту, що зумовлює змогу перетворити її на утворення, яке легко руйнується, неспроможність активних дій та адаптації до обстановки, що змінюється. Система цивільного захисту з несталими зв'язками характеризується як слабоорганізована у внутрішньому плані, яка володіє простим динамізмом (змінюванням у часі) у зовнішньому плані.

Не вдаючись до заходів цивільного захисту, щоб гарантувати сталість, стійкість державної системи, її упорядкованість, організацію, застосовують так звану систему складної динаміки. Вона володіє структурною надмірністю, яка перетворюється на фактор забезпечення надійності та сталості систем. Через структурну надмірність система складного динамізму спроможна переключати режим свого функціонування. Як наслідок, держава дістає змогу змінювати як власну лінію поведінки в досить широких межах, так і внутрішній стан елементів, перебудовуючи зв'язки між ними, не використовуючи механізм державних систем, зокрема цивільного захисту, якому властива активність, причому її поле регулюється і контролюється результатами функціонування, що включає і засоби фіксації результатів. Держава своєю чергою здійснює відбір стану готовності механізму цивільного захисту, який забезпечить досягнення конкретного результату.

Важливою особливістю державної системи цивільного захисту є її гнучкість, яка полягає в спроможності змінювати свій стан залежно від умов функціонування.

Ізоморфізм категорій цивільного захисту і держави дає змогу говорити про тотожність функцій систем, уповноважених здійснювати загальнодержавну політику цивільного захисту. Водночас визначення специфічних функцій держави дає змогу говорити про полісистемність об'єктів, які охоплюються категоріями «держава» і «цивільний захист». Конституція систем цивільного захисту об'єктивно порівняно залежить від

об'єкта їх впливу, тобто від суспільних відносин визначеної групи. Система «цивільний захист» фіксує лише окремі «зрізи» складних об'єктів, водночас держава об'єднує різні системи в найбільш складну систему – суспільство в його необмежено складних проявах.

Складність суспільних відносин не створює підстав для функціонування систем цивільного захисту в державі, вони виникають тоді, коли об'єкт управлінського впливу стає джерелом надання послуг. Як свідчить історія, сама державна влада має стати основним джерелом надання послуг громадянам, що стосується забезпечення їх захисту від різного роду небезпек, зокрема техногенного та природного походження. Причинами відсутності надійної системи цивільного захисту можуть стати такі обставини: недосконала конституція системи регулювання суспільних відносин цивільного захисту, наявна їй невідповідність реаліям; порушення суб'єктами державної влади норм Конституції України (Конституція України, 1996); паралізація дії однієї з гілок влади; спроба певної владної структури змінити свій правовий статус без урахування статусу та інтересів іншої гілки влади і принципу розподілу влади; спроба та дії окремих територій змінити свій правовий статус або увійти до складу іншої держави; погіршення конституційно-правового статусу громадян; відсутність легітимних владних інститутів; формування і діяльність неконституційних владних структур; створення незаконних військових формувань; дії щодо зміни шляхом вчинення насильства конституційного ладу та в будь-якій протизаконній формі територіальної цілісності держави; дії щодо підризу систем сталого розвитку суспільства.

Держава виконує в суспільному житті функцію суб'єкта соціального конструювання, відповідальна за прогнози можливого стану об'єкта управління і відпрацювання шляхів подолання соціальних проблем. Майбутній стан цивільного захисту держави залежить від сучасних реальних тенденцій. Уміння розгледіти в цих тенденціях ознаки майбутнього стану суспільних відносин, «відтворити» їх згідно з об'єктивними законами і принципом справедливості є головною ознакою державного управління. Державне управління має особливу форму впливу на соціальні процеси у вигляді соціального конструювання, під яким розуміється діяльність, не пов'язана з використанням наявних об'єктів, коли об'єкт управлінського впливу сприймається не як реальність, а як потенційна можливість його появи. Особливість її полягає у специфічності використання наявних об'єктів із метою корегування соціального розвитку в напрямі виключення загроз природного та техногенного походження.

Аналіз небезпек і загроз техногенного та природного характеру, виникнення надзвичайних ситуацій свідчить, що в останнє десятиліття тенденції до їх збільшення або зменшення не спостерігаються. Стан техногенної і природної безпеки порівняно стабільний. З огляду на збереження рівня наслідків від надзвичайних ситуацій (далі – НС), рівень ризиків виникнення НС природного та техногенного характеру та ризиків збитків від них залишається практично незмінним та досить високим для більшості регіонів України.

За інформацією Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), впродовж останніх 10 років в Україні зареєстровано 1829 надзвичайних ситуацій: НС техногенного характеру – 889; НС природного характеру – 841; НС соціального характеру – 99. Внаслідок цих НС загинуло 2678 осіб та постраждало 10 147 осіб (Державна служба України з надзвичайних ситуацій, 2019).

Частка надзвичайних ситуацій державного рівня становить 1,4% (25 НС), регіонального рівня – 6,2% (114 НС), решта – місцевого та об'єктового рівнів (41,8% та 50,6% відповідно).

Найбільшу кількість загиблих і постраждалих у НС зареєстровано в Одеській (211 загиблих та 1192 постраждалих), Донецькій (371 загиблих та 1021 постраждалих), Львівській (106 загиблих та 819 постраждалих) областях та м. Києві (54 загиблих та 795 постраждалих), а найменшу – у Кіровоградській (76 загиблих та 73 постраждалих), Херсонській (100 загиблих та 58 постраждалих) та Черкаській (47 загиблих та 148 постраждалих) областях.

За регіональним розрізом у більшості областей України упродовж 2009–2018 рр. зберігалася тенденція до зменшення кількості надзвичайних ситуацій із незначним збільшенням протягом 2016–2017 рр. Найбільшу кількість НС протягом останніх 10 років зареєстровано в Донецькій області – 207 (у середньому 20 НС щорічно). Значна кількість НС за цей період виникла в Одеській (113), Луганській (112), Львівській (100), Миколаївській (96), Харківській (99) та Херсонській (91) областях, найменша зареєстрована в Кіровоградській (34), Чернівецькій (41), Івано-Франківській (46), Сумській (48) та Черкаській (50) областях.

Аналогічні тенденції помічаються у співвідношенні кількості НС техногенного та природного характеру за регіональним розрізом. Найбільшу кількість НС природного характеру зареєстровано у Львівській (63), Одеській (55), Миколаївській (54) та Луганській (52) областях, а найменшу – у Кіровоградській (14) та Запорізькій (17) областях.

Зберігається тенденція до розподілу кількості НС техногенного характеру відповідно до рівня техногенного навантаження в регіонах України. Так, найбільшу кількість НС техногенного характеру за вказаний період зареєстровано в Донецькій (149), Луганській (58), Харківській (57) та Одеській (49) областях, а найменшу – в Чернівецькій (10), Івано-Франківській (12) та Волинській (13) областях.

Серед 889 НС техногенного характеру найбільшу частку становили НС, спричинені:

- пожежами і вибухами – 455 НС (51% від загальної кількості НС техногенного характеру);
- аваріями на транспорті – 222 НС (25%);
- аваріями в системах життєзабезпечення – 83 НС (9,3%);
- раптовим руйнуванням будівель і споруд – 74 НС (8,3%).

Унаслідок цих НС загинуло 1979 осіб та 2019 осіб постраждали.

Найбільша частка загиблих припадає на НС, спричинені:

– пожежами і вибухами (1107 осіб, або 56% від загальної кількості загиблих у НС техногенного характеру);

– аваріями на транспорті (779 осіб, або 39%).

Найбільшу частку постраждалих у НС техногенного характеру зафіксовано в НС:

– на транспорті (1023 осіб, або 48,5% від загальної кількості постраждалих від НС техногенного характеру);

– спричинених пожежами і вибухами (789 осіб, або 37,4%);

– пов'язаних із раптовим руйнуванням будівель і споруд (243 особи, або 11,5%).

Серед 841 НС природного характеру найбільшу частку становили:

– медико-біологічні НС – 567 НС (67,4% від загальної кількості НС природного характеру);

– метеорологічні НС – 133 НС (15,8%);

– пожежі в природних екосистемах – 89 НС (10,6%);

– геологічні НС – 31 НС (3,7%);

– гідрологічні НС – 21 НС (2,5%).

Унаслідок НС природного характеру протягом 2009–2018 рр. загинуло 416 осіб та 7834 особи постраждали, при цьому найбільша частка загиблих і постраждалих припадає на медико-біологічні НС (395 загиблих, або 95% від загальної кількості загиблих у НС природного характеру, 7652 постраждалих, або 97,7% від загальної кількості постраждалих від НС природного характеру) та метеорологічні НС (19 загиблих, або 4,6%, та 171 постраждалих, або 2,2%).

Серед 99 НС соціального характеру, що виникли впродовж 2009–2018 рр., найбільшу частку становили НС, пов'язані з нещасними випадками з людьми, – 79 НС (81% від загальної кількості НС соціального характеру). Внаслідок НС соціального характеру в Україні протягом останніх 10 років загинуло 242 особи та постраждало 217 осіб.

Матеріальні збитки, завдані народному господарству НС техногенного та природного характеру, оцінюються сумою понад 4,7 млрд грн, при цьому понад 3,6 млрд грн (78%) цієї суми становлять збитки від НС природного характеру, а 1,06 млрд грн (23%) – НС техногенного характеру (*Державна служба України з надзвичайних ситуацій*, 2019).

Інформаційно-аналітична робота, що проводиться в ДСНС України з обробки інформації, дала змогу виявляти основні тенденції в стані цивільного захисту:

1) зберігається або дещо знижується рівень показників, що характеризують наслідки НС, особливо щодо кількості постраждалих від НС техногенного та природного характеру. Деякою мірою така тенденція зберігається і за регіональним розподілом показників;

2) загальне зменшення протягом 2009–2018 рр. загальної кількості НС та їх складників свідчить про тенденцію до зниження рівня техногенної та природної небезпеки. Але, враховуючи збереження рівня показників, що характеризують наслідки від НС, необхідно зазначити, що рівні ризиків виникнення НС природного та техногенного характеру і ризиків збитків від НС залишаються практично незмінними та досить високими для більшості регіонів України.

Висновки. Інформаційно-правове забезпечення ЄДСЦЗ є тим цілим, яке визначає зміст, структуру і характер цивільного захисту, виходячи зі сприйняття її як невід'ємної частини державного управління. Державна політика у сфері цивільного захисту поєднує в собі зміст тієї галузі її діяльності, яка згідно зі своїми функціями відповідає за забезпечення інтересів особи та суспільства загалом та полягає в соціально-інженерному підході до розв'язання пов'язаних із цим проблем, організації на належному рівні публічного адміністрування.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про Єдину державну систему цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 р. № 11. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF>.
2. Аристотель. Избранные сочинения: Политика, Категории, Поэтика. Київ : Вид-во Андронум, 2020. 116 с.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Інформаційно-аналітичні матеріали огляду цивільного захисту. *Офіційний вебсайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій*. URL: www.dsns.gov.ua.

References:

1. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Yedynu derzhavnu systemu tsyvilnoho zakhystu (2014): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09.01.2014 № 11 [About approval of the Regulations on the Unified State System of Civil Protection: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 9, 2014 № 11]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].
2. Aristotel (2020). Izbrannyye sochineniia: Politika, Kategorii, Poetika [Selected works: Politics, Categories, Poetics], 116 p. [in Russian].
3. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine of June 28, 1996 № 254k/96-VR]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
4. Informatsiino-analitychni materialy ohliadu tsyvilnoho zakhystu. [Information and analytical materials of the civil defense review]. Ofitsiinyi vebсайт Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii. URL: www.dsns.gov.ua [in Ukrainian].